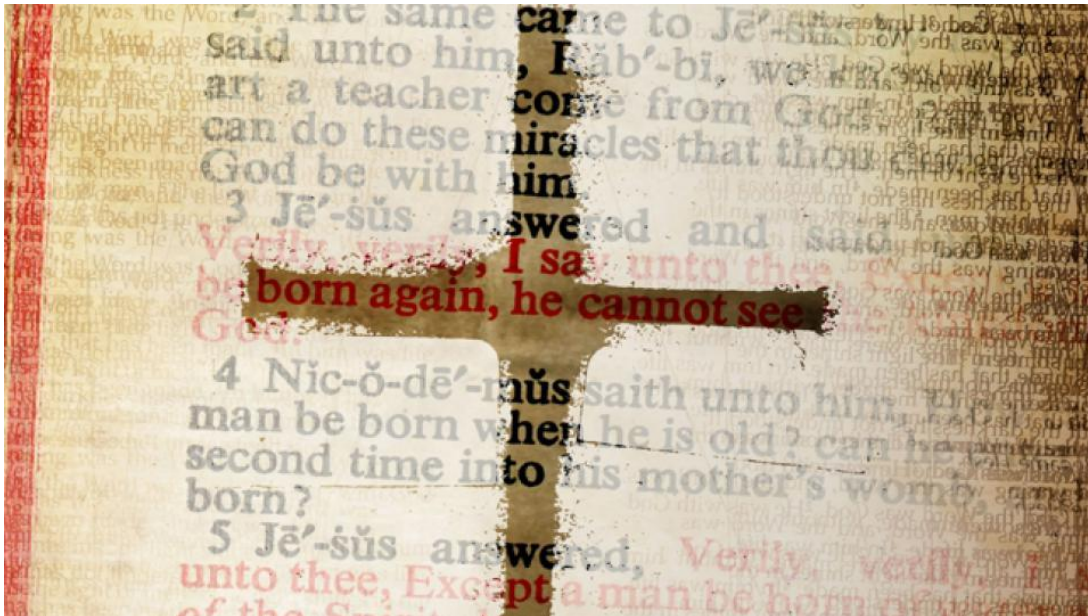

Sara Ascher o unitářské identitě: Věříme v posvátnost lidského života, podporujeme Black Lives Matter

3. prosinec 2017

Hergot!

archiv: <https://wave.rozhlas.cz/sara-ascher-o-unitarske-identite-verime-v-posvatnost-lidskeho-zivota-podporujeme-6480521>

Sara Ascher o unitářské identitě: My žádná dogmata nemáme. Myslím, že bychom se nikdy neměli vzdát našeho prvního principu, který je v USA formulován jako víra v jednoznačnou hodnotu a důstojnost každé lidské bytosti, všech lidí. | foto: Stock Exchange

V Hergot!u jsme měli tu čest přivítat výkonnou předsedkyni Mezinárodní rady unitářů a univerzalistů Saru Ascher. Zajímalo nás, na čem je založena identita unitářů a univerzalistů, pro které je typická velká otevřenost v duchovních i společenských otázkách. Sara Ascher ale má zkušenosti s unitářskými sbory po celém světě, takže jsme se – mimo jiné – vydali i do Afriky.

V souvislosti s unitářstvím bychom se chtěli zabývat tématem identity. Začněme náboženskou identitou. Jak byste charakterizovala náboženskou identitu vaší tradice, která zahrnuje křesťanskou, humanistickou i ateistickou stránku? Co to znamená být unitářem?

Na to není jednoduchá odpověď, protože neexistuje žádné celosvětově formálně uznávané jádro unitářství. Unitářství je ovlivňováno kulturou, národností a jazykem ve stejné míře jako je ovlivňováno pojetím náboženství a historií teologie. Ale obecně řečeno lze unitářství rozdělit na unitářské komunity a univerzalistické unitářské komunity. Tyto skupiny se od sebe navzájem odlišují a každá komunita se řadí buď k jedné, nebo ke druhé. Unitářství odmítá trojjedinost Boha, tedy existenci Otce, Syna a Ducha Svatého. Dále odmítá, že by Ježíš byl jediným božím synem, nebo dokonce jeho inkarnací. Podle unitářství je Ježíš člověk, a to člověk ideální. Například pro buddhisty byl Buddha někdo, kdo dosáhl úplného osvícení a rozhodl se učit zbytek lidstva, jak také k tomuto osvícení dospět. Náboženská komunita unitářů vnímá Ježíše stejným způsobem. Jeho učení a nauka jsou v podstatě cestou, po které by se měl obyčejný člověk vydat, pokud chce dosáhnout naplněného vztahu s Bohem. Univerzalistické unitářství se vyskytuje pouze v Severní Americe, i když teď už se rozšiřuje i do dalších částí světa, jako jsou například Filipíny, Austrálie a Nový Zéland. Lidé se tam také postupně začínají hlásit k univerzalistickému unitářství. Univerzalističtí unitáři tvrdí, že neexistuje peklo ani věčné zatracení. Že základem Boha a jeho hlavní charakteristikou je hluboká a dokonalá láska. Řekové by to označili svým výrazem „agapé“. Tato láska je tak mocná a tak dokonalá, že ji žádný lidský hřích nepřekoná. Když zemřeme, Bůh nám odpustí všechny naše hříchy, protože Bůh je milující. Bůh přivítá lidi, které stvořil, zpět do své milující náruče. Jak napsal jeden z našich amerických teologů: „nekající vzpouzející se hříšník bude odvečen do nebe“.

Univerzalizmus tedy znamená univerzální spásu?

Ano, univerzální spásu. Lidé nakonec budou spaseni, i když záleží na tom, kde a kdy, v jakém století, se o tom mluví. Dnes se moc nepočítá s očištěním, v minulosti se s tím konceptem docela pracovalo, i když nebyla shoda v tom, jak dlouho tam člověk musí být a jak drsné to je. Ale nakonec všichni lidé dospějí ke společenství s Bohem.

Je zajímavé, jak se unitářství může místo od místa lišit. Vy máte rozsáhlé znalosti o unitářství v Africe, můžete nám ho popsat?

Unitářství v Africe se ve velké míře soustředí na lidská práva a možnost lidí svobodně rozhodovat o vlastní budoucnosti. Velká část Afriky byla kolonizována křesťanstvím a většinou se jednalo o velmi konzervativní a úzce pojaté křesťanství. Unitářství a jeho vývoj v Africe je založen zejména na snaze povznést černé Afričany na rovnou úroveň s bílými Evropany, kteří je

kolonizovali, a bílými Afričany, to se týká zejména Jihoafrické republiky. Unitářství chápe hebrejské i křesťanské texty jako morální příběhy, které ale nemusí nutně popisovat historii náboženství. Nejde o doslovně pravdivý, ale metaforický text. Rozdíl mezi světlým a tmavým a náboženské důvody pro rasové odlišování ve skutečnosti neexistují. V Africe je unitářství vnímáno jako prostor, kde má člověk možnost zpochybňovat autoritu, kde může bojovat za rovnost a žít v přesvědčení, že svoboda a respekt patří všem. Jedná se o náboženské smíření a teologickou identitu a zároveň často i o společenskou a politickou identitu.

Dá se říct, že je v Africe unitářství ovlivněno domorodými náboženstvími? Protože například v Kanadě unitářství zjevně přejalo spirituální prvky od domorodých prvních národů.

Záleží na tom, kde. Rozhodně to platí pro Nigérii. Unitářská komunita tam v sobě spojuje unitářskou teologii a unitářskou pracovat s teologickými koncepty z různých úhlů pohledu s místními kmenovými tradicemi. Tato komunita navíc většinou zahrnuje několik kmenových tradic, nejde tedy o jediný kmen, ale hned o několik kmenů. To samé částečně platí i pro Keňu, i když místní by vám řekli, že u nich proběhla více méně úplná kolonizace a oni opravdu vychází z křesťanství, z toho, jak se na jejich území křesťanství vyvíjelo, a ne z rovnoměrného mísení kmenových tradic. Nicméně jak jejich unitářská identita dozrává, začínají se v ní kmenové prvky ukazovat čím dál tím více a ovlivňovat rituály. Nejvíce se to projevuje v písních a přechodových rituálech. Tam jejich kmenové tradice ožívají o něco více než ve standardní nedělní bohoslužbě. Co se týče Jihoafrické republiky, tam je to opravdu obtížné, kvůli rasové a politické minulosti této země. Domorodí obyvatelé Jihoafrické republiky téměř vymizeli, je jich tam jen velmi málo, takže kulturní rozmanitost v Jihoafrické republice v podstatě vychází z těch mnoha kultur, které do kongregace přináší sami její členové. Jsou tam Afrikánci, Britové, černí Jihoafričané, indiští Jihoafričané a podobně, protože Jihoafrická republika je opravdovou směsí ras a etnik. Není to tam tedy tak vidět, ale také to tam je.

Z toho, co jste řikala, jsem vyrozuměl, že unitářství v Africe vzniklo zejména jako opozice vůči konzervativnímu náboženství, které je v afrických zemích velmi široce rozšířeno. Dochází k utlačování unitářů ze strany dominantních náboženství nebo ke konfliktům mezi nimi?

Nemusí se nutně jednat o fyzické násilí ze strany konzervativních a dominantních náboženských organizací vůči unitářským komunitám. Spíše se to

projevuje v podobě politiky a vojenských aktivit. Například kongregace v Burundi se před dvěma lety stala terčem útoku a policie se na to jen nečinně dívala. Do jejího areálu dopadl granát a střílelo se tam ze samopalů. V té době žili v místním kostele dva mladí muži, ani jeden naštěstí nebyl zraněn, ale došlo k poškození většiny majetku a někdo jim ukradl počítač i pokladnu. Policie jen přihlížela, a to doslova z druhé strany ulice. V Africe je velká část unitářské komunity zapojena do lidskoprávní práce, snaží se působit proti utlačování a diktatuře ve svých zemích, proto se jich týká nejenom náboženská oprese, ale také ta politická. Některé dominantní náboženské skupiny pomáhají policii tím, že donášejí informace.

Dochází k soupeření s konzervativními křesťany?

Ani ne. Zejména unitáři ve východní Africe jsou sdruženi jen v malých skupinkách, nejsou nijak skvěle politicky situováni, takže nemají příliš velkou moc. Nemají ani obrovské množství peněz, ale na druhou stranu jsou ve spojení se Západem, s Evropou, Spojenými státy a Kanadou. A to je samo o sobě staví do ošidné pozice, protože představují hrozbu pro místní vládu a místní zavedená konzervativní náboženství, která mají v těchto zemích neskutečně velkou politickou moc.

Přejdeme k unitářství na Západě. Zdá se, že duchovní záležitosti byly výrazně individualizovány, přesunuly se do soukromého života. Jak se s touto situací vypořádávají unitáři? Je to pro vás problém? Jsou unitáři schopni lidi sjednotit? Je to pro nás problém, jak už jsem říkala, technologie je pro lidi opravdu překážkou k tomu, aby se osobně zapojili do nějaké náboženské komunity, fyzické náboženské komunity. Pro nás unitáře na Západě to znamená být flexibilnější a uvědomit si, že pocit sounáležitosti a příslušnosti k nějaké skupině bude možná muset být nově vymezen. Ale myslím, že unitářství je schopno lidi sjednotit. Nicméně mechanismus toho, jak lidi spojujeme, se bude vyvíjet a postupem času měnit. V těch takzvaných „kamenných“ kongregacích je čím dál tím méně lidí, kteří by v nich zůstávali několik let. Máme mnohem více lidí, kteří se přesouvají z místa na místo. Částečně je to dáno naší ekonomickou situací, protože už nezůstáváme v jednom zaměstnání třicet let, ale za třicet let vystřídáme třeba dvanáct zaměstnání, která nás donutí cestovat po celé zemi a možná i po celém světě. Otázkou a také výzvou pro nás zůstává, jak udržet spojení s komunitou, ať už ta komunita bude vypadat jakkoli, a náboženskou pospolitost, když už nebudeme schopni potkávat se fyzicky.

**Jak byste popsala členy vašeho hnutí na Západě ze sociálního hlediska?
Je možné říct, jak vypadá typický unitář?**

Mění se to. Když jsem vyrůstala, unitáři pocházeli většinou ze střední nebo vyšší střední třídy, byli bílí a vzdělaní. A vzděláním myslím formální vysokoškolské vzdělání. Ne všichni odpovídali tomuto popisu, ale většina z nás ano. To se začíná měnit. Částečně proto, že tato generace lidí už stárne a vymírá, a částečně také proto, že jsme se v USA záměrně snažili oslovit mladší generace, takže jsme čím dál tím více rasově, ekonomicky a věkově rozmanití. Existují celé kongregace, není jich mnoho, ale existují, které jsou zaměřené na generaci Y.

Jde spíše o bývalé členy jiných církví a náboženských společností nebo o lidi, pro které je náboženství jako takové zcela nové?

Většinou je to pro ně úplně nové. U těch mladších generací jde o lidi, kteří nevyrostli v žádné církvi nebo jakémkoli náboženském společenství. Jejich formální vzdělání v náboženských otázkách je mizivé. Nechodili do nedělní školy, na hodiny katechismu nebo do židovské školy. Zároveň tedy nemají ani moc předpřipravených představ o tom, co je náboženství. Znají je jenom z filmů, knih a televizních pořadů, takže přicházejí a odcházejí, sami přemýšlejí o tom, co náboženství je a jaký vliv má na jejich životy, hledají hranici mezi náboženstvím a spiritualitou, poznávají napětí mezi osobní duchovní zkušeností a náboženstvím jako systémem. Někteří z jiných církví a náboženských společností také přicházejí, ale aspoň ve sboru, kde jsem působila já, jich bylo přibližně stejně jako těch, kteří náboženství jako takové teprve poznávali.

I když to trochu vyplývá z toho, co jste říkala o unitářství v Africe, zajímalo by nás, jestli existuje i nějaká specifická politická identita spojená s unitářstvím...

Zdráhala bych se říct, že ano, ale většina lidí to chápe tak, že jsme politicky a společensky liberální. Neznamená to ale -- zvlášť ne ve Spojených státech -- že se to týká všech unitářů. Mimo Severní Ameriku a západní Evropu jsou rozhodně liberální v tom smyslu, že bojují proti politickým systémům, které bychom popsali jako diktátorské nebo autoritářské. Určitě by o sobě uvažovali jako o demokratech v západním smyslu, ale ještě se mezi námi nerozvinul dialog natolik, abych to mohla skutečně komplexně popsat. Uvidíme, jak se to bude vyvíjet.

Jak vnímají unitáři ve Spojených státech Donalda Trumpa? Existuje konsenzus?

Řekla bych, že je jednoznačný konsenzus v tom smyslu, že znám i unitáře, kteří Trumpa volili, a z jejich hlediska nesplnil očekávání, která měli, když se jej rozhodli podpořit. Napříč komunitou je to tedy obrovské zklamání, u někoho hraničící až s nenávisť a odporem ke všemu, co Trump ztělesňuje. Jde také o to, jak se chová, zdá se, že nepřemýšlí, často to působí, že říká prostě to, co ho zrovna napadá, což se může během sekundy změnit, takže je nekonzistentní a podněcuje násilí mezi lidmi, na tom by se většina lidí hlásících se k mé tradici shodla. A rozděluje lidi místo aby sjednocoval, což je pravý opak toho, co sliboval. Unitáři, kteří jej volili, věřili tomu, že rozbije ten náš duální politický systém a zbaví se lidí, kteří si v politicky chtějí jenom urvat co nejvíc pro sebe. To ale neudělal, sociální situaci v zemi ještě zhoršil a myslím, že všichni unitáři by se shodli na tom, že naší zemi škodí.

Politická a náboženská orientace unitářů vede ke společenské angažovanosti -- velmi se například angažovali v boji za zrušení otroctví. Co dělají dnes?

Unitářské sbory ve Spojených státech a také v Kanadě jsou hodně zapojeny do hnutí Black Lives Matter a podobných hnutí, která usilují o spravedlnost pro chudé a práva žen, což jsou třeba hnutí proti násilí na ženách nebo za svobodu volby, ale také dostupné zdravotnictví, což je pro unitářské sbory ve Spojených státech dnes hodně velké téma. Takže v podstatě všechno -- ženská práva, antirasismus, zdravotnictví, ekonomika... v tom smyslu, jak se řeší chudoba a jak se společnost chová k chudým lidem. Ve všech těchto oblastech představují unitářská společenství výrazný hlas a snaží se být spolupracovat s dalšími náboženskými organizacemi i aktivistickými skupinami. které se zabývají problémy utlačovaných.

Mohla byste nějak konkrétně říct, jak to třeba může vypadat?

Hodně sborů ve Spojených státech má před svými kostely prapory Black Lives Matter, účastní se demonstrací a konkrétně u toho hnutí Black Lives Matter se také snažíme, aby v popředí byli Afroameričané... nechceme, aby to bylo tak, že bílí unitáři jsou ti experti, ale naopak se snažíme naslouchat afroamerickým aktivistům a dělat to, co od nás potřebují a chtějí. Často také organizovaně telefonujeme politikům a žádáme je, aby podpořili nebo naopak nepodpořili nějaký zákon. Mnoho unitářských sborů je také zapojeno do azylového hnutí, ve kterém jde o to, že lidé v konkrétních městech odmítají, aby místní policie nějak

postupovala proti migrantům. Mnoho měst ve Spojených státech totiž policii zneužívá k tomu, aby pátrala po migrantech bez dokumentů. Unitářské sbory vyzývají města, aby se přihlásila k právu azylu a tím deklarovala, že neumožní, aby jejich policie toto dělala a aby nehrozilo, že se v krizové situaci bude prověřovat váš imigrační status. Po tom právě volá Donald Trump -- když si třeba někdo zavolá záchranku, protože má infarkt, má mít policie i záchranáři povinnost prověřovat, jestli má v pořádku dokumenty.

Historicky se unitářství snažilo najít univerzální morálku v mnoha různých filozofických a náboženských tradicích. Tato snaha odrážela přesvědčení, že taková univerzální morálka existuje. Věříte i v naší relativistické době, že taková morálka existuje?

Řekla bych, že ano, ačkoli je velice těžké ji najít. Unitářsky řečeno - dominantní světová náboženství, stejně tak jako většina kmenových, domorodých náboženství mají etické jádro, které nabádá k laskavosti, štědrosti, k chování vůči druhému takovým způsobem, jakým byste chtěli, aby se on choval k vám. Ano, stále tomu věříme, i když je velice těžké takové jádro najít. Zdá se, že přesvědčení „vše je dovoleno“, získává stále více a více navrch a morální kompas se ztrácí. Navzdory tomu stále věříme, že existuje morální základ pro celé lidstvo.

Nacházíte jej v každém náboženství nebo jsou vám v tomto ohledu některá náboženství bližší? Třeba křesťanství nebo buddhismus...?

Nacházíme ho ve všech náboženstvích. Pokud se podíváte, co je v jádru textů a učení tradičních světových náboženství, najdete jej tam. S kmenovými náboženstvími je to těžší, protože je všechna ani neznáme. Nicméně, tím základem je to, co nazýváme „správný vztah ke stvoření“. Očekává se od nás, abychom se chovali k ostatním lidem důstojně, s respektem a úctou. Pro mě osobně tvoří můj morální základ spojení křesťanství a náboženského humanismu. Láska, kterou Ježíš hlásá, například, abychom se chovali k nepříteli stejně jako k sobě samému, to je opravdu hodně důležitá škola. Neříká pouze, jak bychom se měli chovat k druhému, ale také jak bychom se měli chovat sami k sobě. Pro mě je to skutečně hodně zásadní důraz. Pokud se k vám budu chovat dobře, měla bych se tak chovat i sama k sobě. A pokud se chovám dobře sama k sobě, musím se tak chovat i k vám. Pokud chci, abych byla respektována, musím se chovat k ostatním s respektem. Humanistickým rozměrem je pro mě přesvědčení, že jako člověk máte hodnotu bez ohledu na to, jaký jste. Což je také zkouška. Je totiž velice těžké říci – opovrhuji tím, co

dělá například Donald Trump, jak se projevuje, a současně mu přiznat hodnotu jako lidské bytosti z titulu samotné jeho existence, což je náboženský požadavek. Nemusí mě třeba respektovat, ale já jsem k tomu morálně zavázána a to na základě Ježíšova učení a posvátnosti lidství. Jsem morálně zavázána se k němu chovat s respektem, bez ohledu na jeho chování vůči mně.

Co si myslíte o islámu, o kterém se v posledních letech vedou vášnivé debaty?

Myslím si, že islám je z velké části nepochopen. V Koránu jsou stejně tak jako v hebrejské a křesťanské bibli problematické pasáže. Jejich nepochopení částečně vyplývá ze skutečnosti, že k úplnému porozumění podstaty Koránu v jeho původnosti je třeba znát arabštinu. Takže poznámka některých muslimů, že k úplnému pochopení islámu je třeba znát arabštinu, způsobuje automaticky rozkol. Mnozí z nás totiž arabsky neumí. To nám komplikuje porozumět tomuto náboženství. Já jsem korán četla. Jsou tam pasáže, které mě rozhněvaly a pasáže, které mi přišly naopak krásné. To samé bych ale řekla o hebrejských, křesťanských nebo buddhistických a hinduistických textech. Třeba hinduistické texty jsou plné násilí a válek, ale my se kvůli tomu nestavíme proti hinduistům. Křesťanství si - stejně jako islám a judaismus - nárokuje být tím vrcholným a pravým náboženstvím. Židé jsou v judaismu Bohem vyvoleným lidem. A tak se náboženství mohou dohadovat a tvrdit - obzvláště ta, která pocházejí od Abraháma - že jsou tím vrcholným správným náboženstvím. Ale možná jím mohou být všechna. Jenom jsme je nepochopili. To jak lidé žijí své náboženství a co je jeho jádrem se může velice často lišit.

Existuje v unitářství něco, čeho by se vaše tradice neměla nikdy vzdát? ... Něco jako dogma?

My žádná dogmata nemáme. Myslím, že bychom se nikdy neměli vzdát našeho prvního principu, který je v USA formulován jako víra v jednoznačnou hodnotu a důstojnost každé lidské bytosti, všech lidí. Tento princip je ovšem v ostatních unitářských komunitách světa formulován různě. Pokud bychom se ale tohoto principu zřekli, i když je těžké jej žít, tak bychom se zřekli našeho porozumění jednotě posvátného. Pokud věříme, že vše, co je posvátné, je částí této jednoty, pak k ní patří všichni lidé. To je myslím jádro unitářství a univerzalizmu - víra v jednotu všeho posvátného, jehož částí je i vše stvořené. Jeho středobodem je láska. Věříme, že v komunitě získáváme větší a hlubší smysl, než jako jednotlivci. Také věříme, že pouze skrze lidské ruce můžeme změnit svět k lepšímu, což také musíme učinit. Takže pokud bychom se vzdali principu, že

máte pro svět jednoznačnou hodnotu jednoduše proto, že existujete, ztratili bychom tak schopnost rozumět posvátnu.

Autoři: [Jan Škrob](#), [Petr Wagner](#), [Dominik Čejka](#)